

Podium

De katern 'Podium' geeft Nederlandse muziekinstellingen de ruimte om hun activiteiten, uitgaven en culturele schatten uit hun collecties te etaleren.

De redactie van deze pagina's is in handen van de organisaties zelf.

Oude muziek van de Krijgsmacht

In december 1818 tekende Koning Willem I een besluit tot oprichting van 18 muziek-korpsen bij de verschillende afdelingen van de infanterie. Omdat ons land nog niet beschikte over voldoende gekwalificeerde beroepsmusici, kwamen veel kapelmeesters en muzikanten uit Duitsland. Kapelmeesters als M. Röder, B. Warstadt, J. F. W. Marpurg en Fr. Dunkler Sr. kwamen allen uit Duitstalige gebieden. Marpurg was zelfs een bekende violist die naast zijn werk als militair kapelmeester ook vioolrecitals in Groningen gaf, waar de kapel van de achtste afdeling infanterie in garnizoen lag. Veel van de garnizoenen waren echter aan de grens met Frankrijk gelegerd, omdat de Regering vermoedde dat het Franse leger ons grondgebied nogmaals zou aanvallen zoals al eerder in 1795 was gebeurd. Nadat het Koninkrijk der Nederlanden in 1839 uiteen was gevallen trad Koning Willem I in oktober 1840 af. Omdat na de campagne in de Zuidelijke Nederlanden ons land zo goed als failliet was, moest er in 1843 bezuinigd worden. Het halve leger werd ontslagen en alle kapellen bij de infanterie werden opgeheven. Alleen de kapel van de Grenadiers (de latere Koninklijke Militaire Kapel) die in 1829 was opgericht, bleef bestaan. Omdat het regiment Grenadiers met het regiment Jagers werd samengevoegd, kreeg de kapel een nieuwe naam: stafmuziekkorps van de Grenadiers en Jagers.

Veel van de ontslagen muzikanten zochten hun heil bij de muziekkorpsen van de schutterijen. Dit waren plaatselijke semi-militaire organisaties, die werden aangestuurd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Oorlog. De schutterijen van de grote steden hadden allemaal een professionele of semi-professionele kapel die in de zomermaanden, naast het verrichten van militaire diensten, voornamelijk concerten in muziektenten of -koepels in de stad gaven.

Die muziektenten waren in sommige gevallen zelfs mobiel. Deze kapellen kunnen als voorlopers van onze latere provincie-orkesten worden gezien. De muziekkorpsen van de schutterij werden allemaal in 1907 opgeheven. Sommigen gingen verder als stadsharmonie, of als symfonie orkest. Goede voorbeelden hiervan zijn het Utrechts Stedelijk Orkest en de Haarlemsche Orkestvereniging.

De muziekkorpsen in het leger waren in 1843 weliswaar officieel opgeheven, maar de behoefte aan muziek binnen de garnizoenen bleef groot. De officieren brachten het geld bijeen om steeds meer muzikanten de gelegenheid te geven fulltime muziek te maken. In 1875 keerde het tij weer voor de militaire muziek. Na afloop van de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) vroeg het Nederlandse Parlement zich af of ons land

zich wel voldoende kon verdedigen tegen een eventuele aanval vanuit Duitsland of Frankrijk. Gevolg was dat het leger fors moest uitbreiden. Met de uitbreiding van het leger werden ook acht nieuwe kapellen opgericht.

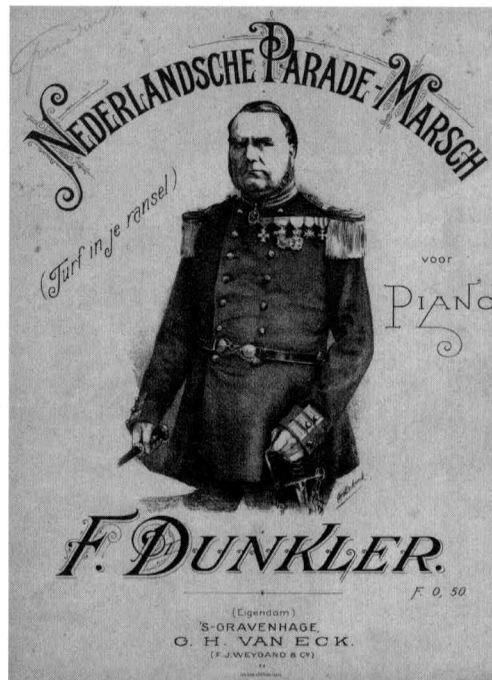
Vanaf de wederoprichting van de kapellen in 1875 begint dan ook de opbouw van de collectie militaire muziek die tot voor kort bij de verschillende kapellen bewaard is gebleven. In 1919 verwoestte een grote brand op de kazerne waar de Koninklijke Militaire Kapel (KMK) haar muziek bewaarde de halve bibliotheek. Alle dagbladen spraken van een groot verlies voor de kapel. Omdat er na de Eerste Wereldoorlog ook grote bezuinigingen waren werd de bladmuziek vaak meegenomen naar de nieuw opgerichte kapellen. Mogelijk is er ook overtollige muziek verkocht of gewoon weggegooid. Van de twaalf professionele muziekkorpsen – inclusief de KMK – die er na de Eerste Wereldoorlog bestonden, bleven er in 1923 nog maar vier over. Dit waren naast de KMK in Den Haag, de stafmuziek van het eerste regiment infanterie in Assen, van het vijfde in Amersfoort en het zesde in Breda. Veel muziek werd verdeeld over deze vier overgebleven kapellen, maar niet alles. Er is nog veel muziek van deze regimentskapellen niet tevoorschijn gekomen. Er moet nog een behoorlijke collectie zijn van het achtste regiment dat tot de opheffing in 1923 in Arnhem in garnizoen was. Maar ook van het zevende, in garnizoen te Amsterdam, is er tot op heden nog niets of bijna niets teruggevonden.

Met de ondertekening van een langdurige bruikleenovereenkomst tussen het Ministerie van Defensie en het Nederlands Muziek Instituut in februari 2008 is een belangrijke stap gezet om de historische muziek van de Nederlandse militaire kapellen voor het nageslacht veilig te stellen. Adjudant drs. John Smit, stafmedewerker bij de Inspecteur Militaire Muziek Krijgsmacht de overste Pieter Jansen, is belast met de onderbrenging en ontsluiting bij het NMI. Naar verwachting zal het nog wel een aantal jaren duren voor de gehele collectie zal zijn ontsloten.

John Smit

Het NMI brengt sinds kort een nieuwsbrief uit
U kunt zich inschrijven via de website van het NMI:
www.nederlandsmuziekinstituut.nl

De kapel van de Koninklijke Nederlandsche Weerbaarheids Vereeniging van Amsterdam onder leiding van Frans van Diepenbeek, oom van de later bekende dirigent van de Luchtmachtkapel Harrie van Diepenbeek. Deze kapel is de voortzetting van de in 1907 opgeheven kapel van de Dienstdoende Schutterij van Amsterdam. De kern van deze kapel vormde van september tot mei het orkest van de Nederlandsche Opera dat onder leiding stond van Cornelis van der Linden. Gedurende de zomermaanden werd er in harmoniebezetting gespeeld, waarbij de kapel speciale toestemming van de gemeente had gekregen om in uniform op te treden.

François Dunkler Jr. (1816-1878). Op twaalfjarige leeftijd was hij al klarinettist in de door zijn vader opgerichte kapel van de Grenadiers. Hij was internationaal bekend als dirigent, componist en arrangeur. Turf in je ransel is echter niet van Dunkler Jr., maar van zijn vader François Dunkler Sr. (1779-1861)

